

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С.А.,
Інститут архітектурного менеджменту, м. Київ

**МІСТОБУДІВНА МОВА РЕЧЕЙ: ГАРМОНІЯ, ЛОГІКА,
ГРАМАТИКА АРЕАЛІВ РОЗСЕЛЕННЯ (онтологічні, теоретико-
методологічні та феноменологічні виміри дійсності)**

На базі онтико-аксіоматичних уявлень креативно-рекурсивної концепції розселення розглянута конструктивно-репрезентативна роль мови речей як інстанції смислозначень здійснення і фактора гармонізації існування феноменів дійсності. Розкривається зміст понять гармонія, логіка і граматики ареалів розселення для характеристики онтологічного, теоретико-методологічного і феноменологічного аспектів прийняття ефективних містобудівних планувальних рішень.

Ключові слова: мова речей, мова-артикулятор, модальність, механізм експлікації, риторика, гармонія, феномени дійсності розселення, системні містобудівні категорії.

Мова речей – ключовий смислосучий фактор й репрезент значень феноменів дійсності (життєдіяльності цивілізації), онтопланувальний спосіб їх екзистенційної інтерпретації. Експлікація (розгортання та втілення) форм дійсності (як здійснення її феноменів) реалізується адекватними потоками (полями) втілення (реіфікації і означення) відповідних атрибутів форм (прообрази, потенціали, програми, конфігуратори) – ресурсами існування феноменів: простір, час, субстанція, мова (мовлення) речей [1].

Мова речей (мовлення як засобу їх взаємодії і самовиразу, тому що світ дійсності – це світ взаємодій) є фактором гармонізації значень процесо-середовищних параметрів розселення, ефективності життєдіяльності і мислє діяльності суспільства як складової ландшафтної сфери розселення. Мова речей постійно замикає цикли артикуляції та констеляції рекурсивних втілень іменованих топоформ у подвійно-зустрічному креативно-рекурсивному русі дійсності. У рамках трьохмодального єдиноголосія дійсності модальний трансцендентний перехід від відношень імплікації (креативний хід формотворення – аподиктична модальність) через потенційні стани епохи (культурних гіпер-, мета-, епі-, топоформ Логоса – гіпотетична модальність) до відношень експлікації (рекурсивний хід формовтілення (формофікація) – деонтична модальність) як традиції – інтенції ідентифікаційного трансактивного втілення, та її модифікацій (інновацій) фіксує рух смислів і

значень дійсності (способи обертання ідей, цінностей і норм) і відповідні іпостасі ("шари") мови-артикулятора [2].

Розробник модальної методології Д. Зільберман трактував такий агрегатний механізм переходу як метод конструктивної реалізації логічних можливостей дійсності (і відповідно – багатопозиційність логізування і конструювання феноменів), заснований на "діалектиці тотожності" Ф.В. Шеллінга [3, с. 270]. Три виміри мови-артикулятора у відповідності до трьохмірності буття (згідно з модалізацією Д. Зільбермана) можуть бути визначені, таким чином, як зміст принципів і правил зародження й здійснення феноменів дійсності [4]:

мова ідей (сислове середовище бінарної мислєдіяльності Промисла і Метаформи як синтектики) задає (містить, демонструє та несе) споконвічний порядок – гармонію формотворення та формовтілення ("метатекст" граничної цілісності смисло-артикуляцій як "нечутнева музична партитура моделювання смислєзначень" світу за Т. Романовською) в його аподиктичної (онтичної), гіпотетичної і деонтичної модальностях дійсності. Гармонія (промислення софійності) – нескінченне (безперестанне) планомірне оформлення смислів і формулювання (партитури) значень вічного (довічного) руху та акумуляції Духу в Логосі (трансцендентних вісьових ідей формстворення та формовтілення);

мова форм (семіотичний ресурс пам'яті культури і моделюючий засіб Логоса як алеаторика) формулює у "надрах" гармонії форм способи їхнього трансцендентного втілення (логіку і граматику механізму повноцілісного цільового здійснення, ентелехії за Аристотелем) і визначає здатність (можливості) усвідомлення вибіркової (селективної) саморегуляції експлікаційного механізму, його інволюційного (тотожного перетворення) характеру в онтологічних, гіпотетикологічних і деонтологічних режимах (модальностях) знання (абсолютного, трансцендентного, трансактивного);

мова речей (реальний вираз екзистенції та значиме мовлення практики життєдіяльності і мислєдіяльності феноменів як суперпозиції) специфікує у "надрах" логіки форм, деталізує та реалізує риторичні засоби і прийоми (граматику) діапазонів еволюційного існування, взаємодій та адекватних трансформацій (подібно універсальної граматики Н. Чомські але для форм), вбирає і транслює (як текст-перейменування) засади гармонії і логіки (цільової констеляції параметрів предназначення) формовтілення як транспозиції екзистенційного, потенційного і дійового змісту (версій досвіду форматування) дійсності розселення.

Як зазначав Д. Зільберман, роль посередника поміж різними модальними рівнями покладена на значення у трьох його модальних іпостасях – ідеї,

цінності, норми [3, с. 139]. Тому й речі, що генеруються реплікаційним механізмом експлікації (втілення) завдяки активізації мови форм, наділяються природженою мовою (й здатністю до мовлення), яка містить (несе) автоформоцентричні "інструкції" щодо дій та взаємодій. Така інформаційно-логічна інструкція як зведення трансцендентних правил і плану звернення ідеального суцього буття встановлює: гармонію – поршоедність (порядок) принципів і модальностей "передумовленого" (за Г.В. Лейбніцем) суголосся форм і феноменів буття; логіку – логос-системні способи здійснення цілісних феноменів (в категоріях структури, генезису, організації і композиції) у форматах тригер-схем; граматику – семіотично-фрактальне "прочитання" порядку та способів як прийомів і засобів топоформної ідентифікації та існування речей.

Конструктивним прикладом розробки понять логіки і граматики речей є визначення Ю.І. Сватко, на основі Аристотелевого поняття речі як ідеально-матеріальної єдності та одночасно речі як витвору, поняття "граматика суб'єкта", що передбачає розрізнення двох сфер "бутування" ідеально-матеріальної (єдино-множинної) і закономірно-випадкової речі – сфери абстрактно-систематизуючих і абсолютистські-об'єктивованих форм, і сфери індивідуалістичних матеріальних "наповнень" форм. Таке розрізнення потребує двох логік: формальної логіки аподиктичних (істинних) суджень-силогізмів і топологічної логіки діалектичних (імовірних, "життєвих") суджень-силогізмів [5, с. 122]. Тому актуальною є думка Г. Фреге, що слід відкидати у логіці всі розрізнення, які робляться з психологічних позицій і на основі об'єктивного змісту мислення, поданого у мові або через мову, визначити логіку (інструмент аналізу) як науку про найбільші загальні закони буття істини [6, с. 17].

"Життєвою" логікою речей, що реалізує принцип алеаторики механізму експлікації форм на варіативно-імовірній (континуально-дискретній) мові оречевлення (реіфікації) є логіка Бейесовського силогізму (формовтілення), що співіснує з Аристотелевою логікою категоріального силогізму (формотворення), й здійснює імовірностне "розпаковування" (у текстах життєдіяльності речей) континуума (семантичних шкал) "спресованих смислів" морфоознак як засобу числової гармонізації просторів із локально змінною масштабністю [7, с. 145, 177, 292, 310]. Ці уявлення базуються й на космології Д. Бома щодо неподільної цілісності (всеосяжного руху) реальності – основи Всесвіту (матерії і свідомості), яка має два пов'язаних аспекти, що визначаються як "сома-смысл" [7, с. 110, 111]. Звідси актуальність розкриття механізму розгортання смислів атрибутів форм у фізичні і семантичні характеристики адекватних речей дійсності у відповідності до їхніх ситуативних станів та вимог доцільних трансформацій і означення. Логос-

системна сутність такого механізму (конфігуратора) обумовлює фрактальну (ізоморфну) основу топоформної мови речей як "опорного пласту" в археології когерентної мови-артикулятора й який своїми трьома модальними інстанціями акумулює, транслює і адресно розподіляє (надає) смисли експлікації та спонукає означення феноменів і подій у русі до їх самовідтворення (в циклах автопоезиса) та досягнення параметрів призначення. Такий "опорний пласт", що породжує феноменальні мовні розрізнення (елементи семіотико-фрактальної граматики) може бути названим (слідом за С.М. Єнікєєвою) "меристемою" [8, с. 19], що утворює діапазони параметрів пружності будови, напруження функцій, щільності властивостей, вибіркової інтенсивності змін у системному вимірі мови речей.

Мова речей несе та з'єднує (голограмізація) смисловий (істини свободи формотворення та цільові ціннісні формовтілення у логіці, відповідно, Платона і Аристотеля) і значеннєвий (віддзеркальні смислорозрізнені сигніфіки-знаковирази навігації "зворотнього плавання" за Платоном) змісти світу Форм — поляризовані онтичні і феноменальні параметри, логічні принципи і граматику (інструменти) уречевлення та означення феноменів втілення. Поліус породження смислу і акумуляції значення (світ Руху) задає динаміку, градієнти і масштаби гармонійного обертання смислосзначень й є означником (означувальним) адекватного вираження (проявлення та соконструювання) речей (агрегатів) на основі креативної селекції іменованого (створеного) арсеналу їхніх призначень для досягнення обумовлених акцидентних ознак процесо-середовищних атрибутів (предикативність на базі принципу алеаторики). Поліусом означення (означуваним) є актуальні феномени-речі, що прямують до свого призначення, разом із власними топоформними експлікаційними ресурсними "каналами" втілення, коли семіотичні ресурси фіксуються як денотація абсолютного (повного, потенційного) набору смислосзначень форм (у гіпотетичному режимі епохе), й як конотації похідних значень речей у регістрах базових (цільових) смислів здійснення.

Так реалізуються принципи трансцендентного оживлення (суперпозиції) у речах вже існуючих смислосзначень їх форм за аналогією з трансцендентальним принципом оживлення існуючого знання ("метаксю" за Платоном), що був розглянутий Ф.Бадером [9, с. 25,26], переборюючи почуттєві відчуття як затримки у спонтанності "Я", зупинки в інтенціональній діяльності свідомості і речових відношень (за Р.Лаутом) [9, с. 32,33], а також забезпечуючи проникнення духовної "тинктури" — "настойки" (за Я.Беме) задля активізації гармонійного втілення феноменів дійсності розселення.

Механізм експлікації (конфігуратор форм) репліцирується як імпульси-триггери гіпер-, мета-, епі-, топоформних полей системної регуляції

(інтроформації за Ю.М. Теслею [10]) – рушійної сили (факторів) доцільного проявлення речей, що задає стани матеріальних об'єктів, репрезентує їх в логіці узгодженої (конгруентної) цілісності, у різних масштабах агрегування, в різних умовах втілення і відношеннях взаємодії (силової і несилової). Логіка гармонізації передбачає модальне єдинороздільне (в діапазонах повноцінності втілення ідеального порядку гармонії) досягнення доцільними системними способами планувальних параметрів іменованих (індивідуумальних і агрегатних) форм дійсності з використанням інструментів та засобів механізмів їх конфігурування для забезпечення рекурсії (виникнення) життєздатних феноменів розселення.

Якщо поняття інформації (як смисли, що транслюються, і значення, що ретранслюються в експлікації Логоса) – це "роз'яснення", репрезентація та реалізація параметрів потенційного стану (у діапазонах ідеальних шкал значень станів і відповідних смислів як "подійних патернів" за Д. Бомом) атрибутів (у т.ч. – механізму експлікації) гіпер-, мета-, епі-, топоформ дійсності, то поняття інтроформації – це джерело і рушійна сила проявлення станів матеріальних утворень (феноменів) за Ю.М. Теслею, що може бути ототожнено із композиційним агрегатом артикуляції рекурсії (композиційним аспектом механізма-конфігуратора), який забезпечує розгортання та втілення актуальних форм дійсності, їх уречевлення, адекватні взаємодії та взаємовідношення – гармонійно, логічно і граматично досконалого мовлення речей. Цей агрегат може бути співвіднесеним з метаболоми риторики – сукупності операторів переведення (суперпозиції) планувальної (системної) мови форм на процесо-середовищну мову речей, що й забезпечує "зчитування" норм і принципів втілення (реїфікації і означення) [2]. Мовлення тут – самовираз (взаємодія експлікацій смисла – смислонесучої мелодії) культурних форм суцього різних ярусів синтектики у світі дійсності. Мовлення є засобом (резонатором, у т.ч. як кондуктор, редуктор, регулятор) гармонізації значень процесо-середовищних параметрів ефективності життєдіяльності і мислєдіяльності у динамічних умовах ландшафтної сфери (ноосфери). У цьому контексті можна говорити (слідом за Ю.Г. Легеньким), що універсальна риторика є чутне мовлення культури (мова речей), а неориторика – універсальна інтерпретанта культури [11; 12]. Можна погодитися із наступним (переакцентованим) трактуванням кодів культури як сукупності та комбінації смислів (додамо – форм, топоформної свідомості), що притаманні предметам життєдіяльності й які, завдяки особливості інтелектуального "інструментально-технічного" освоєння світу, "опредмечуються" в моделях-репрезентаціях реалій дійсності і "розпредмечуються" у мовних (символічних) інтерпретаціях іпостасей феноменів життєдіяльності [13, с. 457, 693-697; 14, с. 32-34].

Риторика – мовна граматична інструкція експлікації (розгортання та втілення), мовного перетворення "форма – річ", а також чиста мова символічних інтелектуальних інтерпретацій (у т.ч. онтичного розуміння та онтологічного пізнання на базі дослідницької рефлексії, трансцендентальної дедукції та креативного методологічного тюнінга), що виявляє логіку смислів і модальні іпостасі значення здійснення та існування феноменів дійсності. Тому метод модалізації (креативної онтологізації) концептуально розроблений також Д. Зільберманом [3], демонструє роботу "породжуючого механізму" універсуму знання, який діє аналогічно механізму втілення речей та його репліканту-носію – мові-артикулятору, та є методом реконструкції (трансцендентальних чистих схем за І. Кантом) онтичного формотворення культури. Риторика доносить Голос світу форм й тому будь-яка реальність заснована на звуковій вібрації. Як вважає Мурарі Кришна дас, звук – це сила в русі, складний енергетичний стан існування, усвідомлення зв'язку з початковим джерелом життя (див. "День" № 30 від 15 лютого 2002, с.20).

Вказана специфіка риторики як мовного трансформатора (логіки можливостей творення і перетворення) дозволяє говорити про нормуючу граматику творення і перетворення реалій дійсності – семіотичної граматики (Знака і Слова) втілення форм та персоніфікації речей (феноменів).Тоді стає зрозумілим зміст діяння принципу алеаторики, що визначає детермінантний характер механізму персонального втілення форм і індетермінований (випадковий) у межах допустимості проявів та варіативний при змінах циклів відтворення характер дій і взаємодій речей. Випадковість (за Н. Талебом) – результат перехрещування незалежних процесів, прояву необхідності й доповнення до неї. Тому може бути подолана суперечливість гіпотези Н. Чомські (Н. Хомського) щодо наявності універсальної граматики – людського мовного інстинкту, як набору модулів із певних компонентів-правил, і результатів дослідження М. Данном співіснування лінгвістичних компонентів чотирьох великих мовних сімей, котрі не виявили жодного збігу співвідношень між граматичними правилами (див. "Український тиждень" № 16 (181) від 22-28 квітня 2011, с. 56-57). Очевидно, гіпотеза Н. Хомського фіксує епі- і топоформну універсальну граматику мови речей (у одному разі – людини як роду та виду), що і корениться у мові форм, які містять механізми і моделі інстинктів. Лінгвістичні ж правила мовних сімей й "народних мов" – це царина мовних символічних інтерпретацій, що забезпечують (підтримують) палітру соціокультурних взаємодій нашого світу. Такі версії символічних мов (у т.ч. парадигматика) формують знаряддя і способи світобачення (за В. Гумбольдтом і О. Потебнею).

"Вбудованість" мови речей у мову форм простежується й в проблематиці споконвічної мови людства (прамови), концепції про універсальну і інструментальну мови Ю. Хабермаса, у поглядах на мовчання (глибини одухотворених форм людства) як виходу за межі мови (очевидь як розмовної так і мови речей), самого біологічного життя [15]. Можливо мова речей – це мовлення мовчазної (нечутної мелодії) мови форм, яка досягається у актах різних видів творчості. Гармонія саме й виражає сумірність та розмірність речей, є показником "вічного", спокійного у речах [16, с. 127], є передумовляючим координатором динамічної рівноваги та енерго-інформаційного балансу атрибутів форм, у тому числі – складових експлікаційного плану роботи конфігуратора-механізму втілення, що забезпечує звучання згаданої мелодії (гармонійної при оптимальному розгортанні феноменів, дисгармонійної – при кризовій зміні циклів відтворення, що обумовлена переконфігуруванням складових механізму, адекватному стану речей), а також рекурсивно-алгоритмічний характер мови форм, який визначає дії та взаємодії речей як "гру форми" за Г. Гессе [17, с. 15, 84]. Тому, без перебільшення, онтологічно точним є тезис Т. Возняка (в його праці "О-мовлення світу як його творення" – Харків: Фоліо, 1998) – світ тримається на мові й потребує своєї підтримки рецитаціями різного роду онтологічних тестів, що гарантує сталість у розгортанні сущого [18, с. 228].

Найбільш наочними прикладами мови людиномірних речей є мови (мовні прояви) міміки, жестів, танцю, поведінки, самовиразу, самообмеження, світоприсвоєння, що властиве в рівній мірі кожному, і додатково потребує побудови символічних мов (адаптованих до конкретних культурно-історичних умов життєдіяльності) живого повсякденного спілкування. Так за висловами кінорежисера В. Вендерса щодо творчості хореографа і театрального режисера "Танцтеатра Вупперталь" П. Бауш, "мова танцю настільки без слів, настільки одночасно потужно завантажена словами – це душа говорить через тіло" ("День", № 57-58, від 1-2 квітня 2011, с.21). І тут можна говорити, що у логіці діянь людини відбивається ніщо інше, як сама логіка речей [19, с. 215], що володіння розумом (за Д.Г. Мідом) можливе, коли у людини розвивається здатність розуміти конвенціональні жести, використовувати ці жести для прийняття ролі інших та репетирувати в уяві альтернативні варіанти дій [20, с. 222]. Ці приклади також є демонстрацією давніх тверджень Боеція Дакійського (щодо наявності природної граматики) на основі дослідів Псаметиха, який переповідає Геродот (Історія II): "мова є однією з природних дій, чий знак є інструментом, влаштованим у нас природою, за допомогою якого виникає здатність до мовлення" [21, с. 167].

Запорукою (джерелом, фундаментом) досконалості втілення та відповідної досконалості мови речей (як патернів і партитури управлінських дій) є звернення та урахування (онтологізація) механізму імплікації (формотворення), що реалізує принцип синтектики стосовно фундирування онтичних засад існування та динаміки феноменів дійсності розселення. Така онтологізація (як складова креативно-дослідницького підходу) може базуватися на процедурі т.зв. "диз'юнктивного синтезу": поєднання непеєднуваного, недіалектичне співіснування двох конфронтаційних сторін (за Ж. Дельозом і Ф. Гваттарі) [22].

Реалізація такого дослідницького ходу можлива на основі дослідницької рефлексії, що інтелектуально (ортогонально до градієнтів дійсності) поєднує (у світовідчутті) креативні процеси імплікації і рекурсивні процеси експлікації форм дійсності (як маніфестації мислєдіяльності і життєдіяльності буття), й ця рефлексія просвітлення може бути названа позиційним анабазисом – "Вгору і Назад" [23; 24, с. 18]. Такий хід дозволяє стверджувати не про співіснування двох виключно конфронтаційних "сторін", а про взаємотяжіння таких взаємоприваблюючих Абсолютних "непеєднуваних" першозасад як Промисел Руху і Софійність Форми, з породженням їх зв'язуючої "дифільної" інстанції – мови-артикулятора для досягнення Провидіння призначення дійсності [23]. Саме з таких позицій, на наш погляд, розглядав О.Скрябін роль музикальної Містерії як засобу виходу людства з "тенет матерії вихором незнищеної мислячої енергії", що змінює хід часу, розкриває взаємодію звукового поля музики з фундаментальними фізичними полями світобудови, процес розділення та занурення Духу в матерію і зворотнього повернення до єдності, процес космічної еволюції та інволюції [25, с. 15,16].

Таким чином відкривається шлях до мови ідей Божественних смислів хорегу (першоедності) гармонії (за Проклом) та мудрості самих речей – софійності, з розробкою суголосної феноменології (за С.Б. Кримським). За твердженням Г.В.Ф. Гегеля ("Основи філософії права") природа сама по собі наділена смислом і що знання про дійсний смисл досягаються через дослідження саме її вічної гармонії, як її іманентного закону й сутності (див. коментарій І. Сюдюкова, "День", № 150-151 від 26-27 серпня 2011, с.11). Звідси завдання осягнення синтектики (походження) гармонії як онтичного морфогенезу та досягнення її трансактивних ефектів – відчуття домінантної єдності всього існуючого [19, с. 126].

Феноменологічні характеристики об'єкта осягнення залежать від принципів його конструювання та методологічних засобів і теоретичних засад дослідження (парадигматики), що передбачає також постійне самодослідження суб'єкта і адекватний методологічний тюнінг (оспособлення).

Актуальність стереоскопічного бачення експлікаційної зв'язки життєтворення (голографічної реплікації за Д. Бомом) "форма – річ" (Логос – дійсність) як змісту інтелектуальних інтерпретацій демонструє аналіз музики помаранчевої революції А.М. Окари, де він наводить погляди Ф. Ніцше щодо подвійності "аполлонічного" й "діонісійського" початків розвитку мистецтва ("Народження трагедії з духу музики"). Перший маніфестує гармонію, рівновагу, іманентність, світ як впорядкований Космос – це, на наш погляд, ідеальні характеристики світу Форм. Другий – дисгармонію, онтологічні розриви, поетику Хаоса, трансцендентні й екстатичні стани – це, вочевидь реальні характеристики станів світу речей, взаємодій, дійсності, що потребує гармонізації та динамічно збалансованої еволюції (див. "День", № 215-216 від 25-26 листопада 2011, с.22).

Звідси задачі забезпечення повноти (рівнів повноцінності) роботи механізмів експлікації конкретних феноменів розселення, рівнів їх адекватної гармонійності, цивілізаційного прояву їх культурної мета-, епі (етно)- і топоформ, як ідентифікованих ареалів (й центрів) втілення і означення різноманітності дійсності. При цьому має бути артикульованими когерентні інформаційно-сигнальний супровід і енергетичне поле цілісного втілення форм (системної реплікації механізмів), синонімом якого (поля) є електромагнітний каркас, макет, Божий захист (за С.П. Сітьком), які разом мають просторовий, часовий, субстанційний і семіотичний виміри досконалої життєдіяльності і обжитості середовища (онтотопологія існування суцього за Ж. Дерридою). Тому цілком обґрунтованим є висновок у рамках історико-культурного дискурсу проблем міста стосовно того, що місто – це точка росту кристалу цивілізації, цінність, що саморозвивається, а його сутність споріднена змісту світу [26, с. 239,240].

Механізм експлікації форм дійсності реалізує стратегії екзистенційної інтерпретації континуума розселення з метою досягнення динамічних гармонійних станів його ареалів, забезпечує мовний перехід "форма – річ" та трансляцію складових смислового поля культурних форм до втілених цілісних одиниць психофізичного "поля" реальності дійсності, що підлягають оптимізуючому означенню: смисли-направлення (фігури) прообразу, смисли-напруження (імпульси) потенціалу, смисли-коди (алгоритми) програми, смисли-розмірності (відмінності та цінності) конфігуратора. Це обумовлює перехід (метонімія і переформатування) від онтологічного до феноменологічного предикаменту (висловлення) буття дійсності, що потребує відповідного теоретико-методологічного осмислювання та епістемологічного синтезу.

Суттєвим теоретичним містобудівним (долінгвістичним) уявленням щодо обставин запуску (спонукання топоформного трансцендентного переходу до експлікації) системного механізму (композиції як реплікації конфігуратора) ситуаційного цілеспрямованого перетворення феноменів дійсності є фрейми (онтичні рамки: контури і фрактальні схеми укладки та сполучення) форм — комунікаційні семіотичні "щупи" (смыслозначень) експлікаційно-сигнальної репрезентації можливостей та обмежень. Фрейми як сигналізатори конфігуратора форм, що готові до втілення (стан "прегнантності"), реагують на зустрічні позивні сигнали означення передумованих версій прийдешнього у послідовності призначення (яке потребує своєчасного визначення) та модулюють діапазони параметрів гармонізації, логізації і граматизації розгортання і втілення у ході екзистенційних інтерпретацій речей і агрегатів (констеляції ареалів розселення).

Фрейми констеляції феноменологічно розгортаються та фізично опредмечуються в цезури (інтервали енерго-інформаційних і речових взаємодій) і дестінації (цільового характера агрегації значень) локусів (місцезнаходжень) призначення втілення містобудівних речей, де вони самі "напрошуються". Цезури як рамково-мембранні з'єднувально-роз'єднувальні інтервальні шви-зазори агрегації (зближення на основі інтеграції процесо-середовищних атрибутів) дестінацій (фрагментів) у цілісні ареали розселення (міста, агломерації) утворюють багатомірні комунікаційні каркаси та містять мережу публічних просторів спілкування (на дослідницьку продуктивність категорій цезура і дестінація звернули увагу, відповідно, І.Стецюк і О.Пантюхіна).

Дослідницька платформа креативно-рекурсивної парадигми розселення включає в рамках креативно-дослідницького підходу взаємодоповнюючий до вище розглянутої аксіоматично-онтичної складової цього підходу — трьохакцентну феноменологічну складову даного підходу, яка є перехідним пізнавальним етапом до установаження планувальних (предметних) параметрів трансформації об'єктів містобудівної діяльності (практик планувального управління). Такий феноменологічний хід базується на відомих історико-філософських трактуваннях феномену як явища, що досягається в чуттєвому досвіді, як об'єкта чуттєвого споглядання, на відміну від його сутнісної основи — ноумена (як предмета інтелектуального споглядання) [27, с. 717].

Перший акцент — трактування феномену як прояву і виразу сутності чи ідеї з їх принциповим розмежуванням (речей та їх форм): "чисті сутності", "ідеї-ейдоси" Платона; "прафеномен", ідеальний тип, прообраз речей, як пластичних явищ (Й.В. Гете); нус як первинне буття, що мислить самого себе та визначає ієрархію універсума (неоплатонізм); ноумен — "річ у (для) себе", об'єктивна

реальність, що недосяжна для людського досліду, але емпіричні знання щодо світу феноменів упорядковуються апіорними синтетичними схемами і судженнями трансцендентального суб'єкта (І. Кант і неокантіанство); діяльність динамічної засади походження світу із абсолюту на основі ірраціональної волі (Ф.В. Шеллінг); світ істинно суцього (метафізична реальність першоелементів буття – монад, що перебувають у відношенні перед установлюваною гармонією) і світ чуттєвий (феноменальний фізичний), що тільки проявляється, як вираз світу монад (Г.В. Лейбніц); природа і цивілізація як втілення творчої сили духа – мислення як суб'єкта (Г.В.Ф. Гегель).

Другий акцент – трактування феномену як чуттєвої данності суб'єктивних переживань, комбінації відчуттів, психічних асоціацій, які й характеризують усю реальність (такий погляд, очевидно, правомірний для трансцендентального суб'єкта, коли свідомість сутності – форми реплікаційно самоприсуття психічно-діяльно у феноменах дійсності як результат експлікації та уречевлення форм): для речей "бути" завжди означає "бути у сприйманні" й тому усі їхні якості вторинні, але речі існують і як сума "ідей", що визначає зміст відчуттів (Д. Берклі); залежність чуттєвих образів пам'яті від зовнішніх вражень та відчуттів, в психічних явищах причинність (каузальність) діє як породження образів враженнями та як механізм асоціювання (Д. Г'юм).

Третій акцент – трактування феномену не як явища чого-то іншого (наприклад сутності), а як того, що само себе виявляє, як предмета непосредно з'явленого свідомості у якості розсуду ідеальних сутностей, що мають непосредно достовірність (фактично – взаємоусвідомлена інтенція на ідеальні трансцендентні предмети): повернення "до самих предметів" пов'язано з відмовою від натуралістичних установок, що протиставляють свідомість і буття, при цьому пізнання розглядається як потік свідомості, відносно незалежний від конкретних психічних актів та суб'єкта пізнання; "чиста (трансцендентальна) свідомість" укорінювана у "життєвому світі" (втілених речей!), в певному універсальному полі дорефлексивних структур (апіорних смислів предметів) – підстави як теоретичної, так і практичної діяльності (Е. Гусерль) [27, с. 719]. Таким чином, й у рамках феноменологічних підходів поняття свідомості, досвіду, ідеального і реального предметів (форм і речей) набувають онтологічного статусу.

Тому уявляється плідотворним висновок, що фундаментальні дослідження дійсності розселення можуть ґрунтуватися на апіорній синтезі (синтетичному сориті – виді силогізму) трьох моделей трансценденталізму (класичній, некласичній, постнекласичній) – типів розуміння "природи нетавтологічного мислення", як послідовно звужуючих, але й додатково аспектно уточнюючих питання: як можливе змістовне знання і як можливе

пізнання як таке й перш за все на основі логіко-змістовних методів [28, с. 7,8,18-20].

Цікавим також є трактування Ж.П. Сартром в рамках феноменологічної онтології свідомості та її відношень зі світом речей, коли постулюється відсутність будь-якого суцього крім власно явищ та розглядається нарівні з поняттям буття феномену – феномен буття (відкидаючи онтичну морфосутність феноменів), але відзначається, що буття – умова усякого розкриття й власне воно – онтологічне. В дуалізмі Ж.П. Сартра розрізнено буття-у-собі (що нескінчено щільне та непроникливе) і буття-для-себе, або свідомість (абсолютна порожнеча, чиста видимість), яка з'являється тільки на основі буття-у-собі, існує (беззмістовно) на його поверхні, у якості його "ніщоження", як свобода, що дає можливість підійматися над ситуацією і констатувати світ речей [29, с. 13,23,24,29,30]. Визначається, таким чином, проєктивний ціленалежний характер свідомості, її коливання втілення. Ці тези можна трактувати, на наш погляд, як онтичну притаманність свідомості формам усіх ярусів, яка виконує роль своєрідного "навігатора" їх трансцендентного втілення та засади рефлексії, а також як демонстрацію укорінення свідомості речей у світі форм (буття-у-собі), де й містяться утворюючи її "структури" (механізми). Таким чином проблематика дійсності розселення отримує додаткові онтологічні докази.

Поява усяких поселень, осередків і ареалів життєдіяльності обумовлено (з погляду історіографії) потребами і мотивами епохи – цивілізаційної динаміки людства й його родових цілісних спільнот (оселищ). Поселення фіксують локуси подій і феноменів дійсності розселення, мають психофізичні (територіальні) і духовно-семіотичні (надтериторіальні) виміри. Вивчення і осмислене перетворення процесо-середовищної (топоформної) дійсності продуктивно з позиції креативно-дослідницької рефлексії – суб'єкта інтелектуальної активності як включеної (невід'ємної) частини цієї дійсності, й як трансцендентального агента зовнішнього спостереження, супроводження і регулювання, котрий конститує (визначає) теоретичну базу і формулює методологічну основу практики сфери управління щодо умов еволюції [4].

"Включений" (внутрішній) феноменологічний опис дійсності є завжди емпірично багатоваріантним (й навіть альтернативним), різноаспектним, хоча й не завжди очевидним, тому що явно чи неявно тут позначаються певні теоретико-світоглядні настанови (апперцепція) суб'єкта інтелектуальних інтерпретацій дійсності. Але це необхідний, демонстраційний, соціально-комунікаційний етап такої роботи (по продукуванню онтико-синтетичних символів) й царина реальних психофізичних (речових) перетворень, контролю стану умов життєдіяльності.

У рамках процесо-середовищних уявлень ландшафтної дійсності розселення можуть бути розглянуті (на містобудівній мові речей) такі феноменологічні агломераційно-дисипативні змістовні характеристики (мовні ознаки-розрізнення у семіотико-фрактальній граматиці середовища) поселень, ареалів розселення та їхніх морфофрагментів:

густотно-розподільна будова міського середовища (пористо-губчастий, відкрито-закритий взаємовключений топоформний простір), що визначає психофізичний образ і забезпечує (але також й реагує на) взаємодії процесів формування поселень як соціально-просторова дистанція (орієнтаційна розстановка, що обумовлює зразки та стандарти використання ландшафту);

поточно-локусні функції міського середовища (струміньо-фокусний, дискретно-безперервний взаємодоповнюючий топоформний час), що визначає психофізичний тонус і забезпечує (але також й реагує на) взаємодії процесів функціонування поселень як економічно-часова інстанція (збалансована поведінка, що обумовлює вид та послідовності використання ландшафту);

персоніфіковано-адаптаційні властивості міського середовища (повноцінно-градієнтна, адекватно надлишкова взаємопідтримуюча топоформна матерія: пружний каркас, пластична тканина, рухлива плазма), що визначає психофізичну зрілість (комфорт) і забезпечує (але також й реагує на) взаємодії процесів розвитку поселень як екологічно-речовинна субстанція (вибіркова якість, що обумовлює спосіб та процедури використання ландшафту);

ідентифікаційно-закономірні зміни міського середовища (контекстуальна, семіотична артикуляційна топоформна мова), що визначає духовно-семантичну цілісність (континуум) і забезпечує (але також й реагує на) взаємодії процесів відтворення та актуальну ступінь гармонізації соціальних, економічних і екологічних взаємодій складових поселень як планувально-мовна констатація — констеляція (варіативна стійкість та її мотиви, що визначає цільове призначення, діапазони і інтенсивність використання ландшафту).

Оці чотири розрізнення реєструються відповідними інформаційно-сенсорними взаємовідчуженнями компонентів феноменів розселення: сприйняття фігур (статусів) у діапазонах міри позитивності (гармонійності) просторових станів; задоволення потреб (запитів) у діапазонах міри глибини (гармонійності) функціональних станів; становлення здатностей (можливостей) у діапазонах міри повноти (гармонійності) субстанційних станів; досягнення цілісності (переживання щастя) у діапазонах міри осмисленості (просвітленості та мотивації) мовних артикуляційних цінностей ідентифікації як здійснюваності гармонії (гармонійності феномену). Таким чином виявляється "загальнозрозуміла" мова природних, технічних і соціумальних компонентів

ареалів розселення щодо їх станів, характеру взаємодій та переваг стосовно перспективних змін (інформаційна основа параметризації управлінських рішень).

Планувально-містобудівна (синтезуюча), креативно-рекурсивна мультидисциплінарна парадигма розселення створює теоретико-методологічний контекст спеціальних дисциплін, що вивчають культуро-цивілізаційні феномени розселення (поселення, міста, регіони): соціологія міста, економіка міста, екологія міста, географія міста, історіографія міста [30-35]. Інтелектуальні продукти символічної інтерпретації дійсності — міфологеми, релігійні ритуали, художні образи та обряди, філософські парадигми, наукові уявлення, технологічні та оргтехнічні рішення стають культурологічними правилами, засобами і мотивами управління та самоуправління умовами існування.

Управління як ціннісно орієнтована практика щодо зовнішнього регулювання умов здійснення територіальних і надтериторіальних процесів дійсності й, у першу чергу, — еволюційного відтворення, потребує постійного удосконалення теоретичних розробок та методологічних засобів стосовно принципів і умов стійкої роботи трансцендентних механізмів експлікації форм феноменів розселення, обумовлює зближення та інтеграцію теорії розселення і містобудівної теорії [36, с. 22; 37, с. 92-99; 38, с. 154-156].

В рамках креативно-рекурсивної парадигматики філософії розселення базовими онтологічними категоріями гармонії Логоса розглядаються [4]:

метаформи (культурний універсум формоутворення), епіформи (природа, техніка, соціум, людина), топоформи (одиниці й агрегати цілісних феноменів розселення). Вибіркова і спрямована експлікація форм — їх розгортання (спирально-симетрична реплікація) і втілення як феноменів дійсності на своєму місці, у свій час, у своїй якості, зі своєю смисловою місією, згідно з логікою і гармонією становлення і еволюції цивілізаційних ідентичностей;

система як механізм експлікації, реіфікації і означення форм дійсності розселення (їх прообразу, потенціалу, програми, конфігуратора). Цей механізм є джерелом і інструментом стійкості феноменів дійсності, фіксується в містобудівних категоріях системної логіки процесів — структури, генезису, організації, композиції, які задають планувальну основу стійкого (пружноцілісного) регулювання (і саморегулювання) розселення і сфер життєдіяльності;

процесо-середовищна репрезентація феноменів дійсності як ландшафтних агломераційно-дисипативних ареалів (сфери) розселення — синергетичного здійснення і синкретичного існування природних, техногенних і соціумальних складових буття цивілізації. Ноосферний гетерогенний ландшафт визначає

область (ойкумену) взаємообумовленого (на принципах синтектики, алеаторики і суперпозиції) з'єднання атрибутивних (дії і стани) і предикативних (взаємодії і відносини) сторін цілісного феномена (втілення метаформи) розселення — лінійних і нелінійних режимів процесів формування, функціонування, розвитку та відтворення, а також складу і значень відповідних атрибутів середовища: будови, функцій, властивостей, змін.

Забезпечення стійкого відтворення та рекурсивної трансформації (гармонізації) планувальних феноменів можливе на основі стратегічних містобудівних розробок (реалізуючих трьохмодальну логіку цілісності динамічної дійсності) з використанням базових теоретичних планувальних категорій, що дозволяють описати і розкрити топоформну сутність розселення та зміст планувальних правил системного фрактального складання проектних моделей конструювання майбутніх станів конкретних ареалів розселення (поселень):

планувальна структура (морфотектоніка) — відображає міру завершеності, способи стійкого членування та згуртування комплексних (багаторусних) одиниць, ланок, вузлів і комунікаційного каркаса територіальних мереж — ландшафтних організованостей сельбищного, виробничого, рекреаційного та багатофункціонального призначення;

планувальний генезис (морфогенез) — відображає міру типологічної своєрідності, різноманітності (локалізації походження) і вектори послідовного становлення зон стійкого розповсюдження і диференціації спадкових якостей території;

планувальна організація (морфотектура) — відображає міру поширеності та рухливості територіальних кордонів, масштабів проявів (рівень і спрямованість) внутрішньо- і міжсільових взаємодій типологічно визначених елементів спеціалізованих та інтегральних районів стійкої трансформації (консолідації) ландшафтних ареалів;

планувальна композиція (археморфотип) — встановлює: механізм (конфігуратор) стійкого циклічного відтворення і закономірної трансформації ландшафтної дійсності розселення, міру ефективності та досконалості засобів планомірного і варіативного втілення її топоформ, цілі та цінності трансформації та ідентифікації ландшафту (поселень), правила, рамки (фрейми) і параметри планувальної взаємодії процесів розселення, планувального співвідношення (модуляції) компонентів середовища розселення (перетворення, відновлення, збереження, заповідання).

Зустрічно-матричне взаємозіставлення розглянутих підходів та їх складових демонструє змістовну розрізняність і взаємообумовленість психофізичних і духовно-семантичних феноменологічних атрибутів умов

адекватності процесо-середовищної дійсності розселення (процесовідповідні побудова, функції, властивості, зміни значення), і метафізичних й духовно-семіотичних ноуменальних факторів та мотивів механізму їхнього породження, існування, взаємодії (система та її складові – структура, генезис, організація, композиція). Ця онто-феноменологічна матриця гармонії визначає логіку і граматику засобів та інструментів активізації, підтримування і гармонізації обставин генерації, симбіозу та еволюції феноменів (ареалів) розселення у місцях призначення (дестінаціях) та їх контактано-рецепторних частинах (цезурах) з метою самоуправління та динамічного стійкого гомеостазу дійсності. Експлікація мови форм у мову речей (трансактивного предикамента) і є інструментом артикуляції та ідентифікації феноменів дійсності, їхніх параметричних змін (альтерації), донесення смислу і значення культурних (духотворних) форм як гармонії, логіки і граматики цих феноменів для прийняття ефективних планувальних рішень управління дійсністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дюжев С.А. Артикуляція мови дійсності розселення / С.А. Дюжев // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип. 9. Том I (89). – С. 84-87.
2. Дюжев С.А. Рекурсивний мовний перехід втілення топоформ розселення (семантика планувального управління) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2007. – Вип. 27. – С. 95-104.
3. Гурко Е. Модальная методология Давида Зильбермана / Е. Гурко. – Минск: Эконом-пресс, 2007. – 456 с.
4. Дюжев С.А. Теоретична мова містобудування: базові принципи діяння механізму феномену розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2011. – Вип. 42. – С. 111-129.
5. Сватко Ю.И. От символа к знаку: Аристотель и деонтологизация языка / Ю.И. Сватко // Мова і культура. – К.: Collegium, 1997. – Том 1. Філософія мови та культури. – С. 120-125.
6. Шрамко Я. Що таке аналітична філософія? / Я. Шрамко // Філософська думка – 2011. – № 3. – С. 10-27.
7. Налимов В.В. Спонтанность сознания. Вероятностная теория смыслов и смысловая архитектура личности / В.В. Налимов [3-е изд.]. – М.: Академический проект; Парадигма, 2011. – 400 с.
8. Єнікєєва С.М. Фрактальна організація системи мови / С.М. Єнікєєва // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – Вип. 13. Том IX (145). – С. 15-21.
9. Громько Н. Мюнхенская школа трансцендентальной философии: методологические аспекты / Н.Громько // Кентавр, 1995 – № 1. – С. 160-171.
10. Тесля Ю.Н. Введение в информатику природы / Ю.Н.Тесля. – К.: Маклаут, 2010. – 251 с.
11. Легенький Ю.Г. Культурология изображения (досвід композиційного синтезу) / Ю.Г. Легенький. – К.: ДАЛПУ, 1995. – 412 с. (рос. мовою).
12. Общая риторика : Пер. с фр. / Общ. ред. А.К. Авеличева. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2006. – 360 с.
13. Культурология. Энциклопедия. В 2-х томах. Том 2 / Глав. редактор и автор проекта С.Я. Левит. – М.: "Рос.полит.энциклопедия" (РОССПЭН), 2007 – 1184 с.

14. Андрейчук Н.І. Мовна картина людини як "розпредмечування" кодів культури / Н.І. Андрейчук // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. Том 1 (126). – С. 29-35.
15. Камаева Е.М. Глубины языка – глубины человека в современной культуре и художественной литературе / Е.М. Камаева // Мова і культура. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. Вип. 11. Том VII (119). – С. 28-38.
16. Сороко Э.М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем: Введение в общую теорию гармонии систем / Э.М. Сороко [2-е изд.]. – М.: КомКнига, 2006. – 264 с.
17. Анисимов А.В. Информатика. Творчество. Рекурсия / А.В. Анисимов [Отв. ред. А.Г. Ивахненко]. – К.: Наукова думка, 1988. – 224 с.
18. Саворона П. Камертони до рецитації / П. Саворона // Всесвіт – 2011. – № 9-10. – С. 227-229.
19. Буткевич О.В. Красота (природа, сущность, формы) / О.В. Буткевич; [2-е изд.]. – Л.: "Художник РСФСР", 1983. – 439 с.
20. Тернер Дж. Структура социологической теории / Дж. Тернер [пер.с англ.]. – М.: "Прогресс", 1985. – 472 с.
21. Розье-Каташ І. Мова / Мовленнева діяльність / Мовлення / І.Розье-Каташ, Б.Кассен, П.Косса, А.Гронде // Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей [пер. з фр.]. Том другий. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – С. 160-171.
22. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делез, Ф. Гваттари; [пер с фр.]. – Екатеринбург: У-Фактория, 2008. – 671 с.
23. Дюжев С.А. Мова-артикулятор у креативно-рекурсивній концепції розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – К.: КНУБА, 2006. – Вип. 24. – С. 41-47.
24. Бадью А. Анабазис / Ален Бадью; переклад і передмова Андрія Репи // Простори, 2010. – січень. – С. 15-18.
25. Бандура А.И. Семь рас Александра Скрябина / А.И.Бандура // Terra инкогнито, 1997 – № 9. – С. 14-17.
26. Немчинов В.М. Метафизика города / В.М.Немчинов // Город как социокультурное явление исторического процесса. – М.: Наука, 1995. – С. 234-240.
27. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Сов.энциклопедия, 1983. – 840 с.
28. Шуман А.Н. Трансцендентальная философия / А.Н. Шуман. – Мн.: Экономпресс, 2002. – 416 с.
29. Сартр Ж.П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.П. Сартр [пер с фр., предисл., примеч. В.И. Колядко]. – М.: Республика, 2000. – 640 с. (Мыслители XX века).
30. Соціологія міста: Навчальний посібник / Л.В. Малес, В.В. Серета, М.О. Соболевська, Ю.Г. Сорока та ін.; за заг. ред. О.К. Міхеєвої. — Донецьк: вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. — 464 с.
31. Экология города: Учебник / под общей ред. Ф.В. Стольберга — К.: Либра, 2000. — 464 с.
32. О'Салливан А. Экономика города: Учебник / А. О'Салливан; пер. с англ. — 4-е изд. — М.: ИНФРА-М, 2002. — 706 с.
33. Ковалев А.П. Ландшафт сам по себе и для человека: Монография / А.П. Ковалев. — Харьков: "Бурун Книга", 2009. — 928 с.
34. Перцик Е.Н. Города мира (география мировой урбанизации): Учебное пособие / Е.Н. Перцик; предисловие Г.М. Лаппо. — М.: Международные отношения, 1999. — 384 с.
35. Лола А.М. Основы градovedения и теории города (в российской интерпретации) / А.М. Лола. — 2-е изд. — М.: КомКнига, 2011. — 340 с.

36. Яргина З.Н. Градостроительный анализ / З.Н.Яргина. – М.: Стройиздат, 1984. – 245 с.
37. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства / А.Э.Гутнов. – М.: Стройиздат, 1984 – 256 с.

Аннотация

На базе онтико-аксиоматических представлений креативно-рекурсивной концепции расселения рассмотрена конструктивно-репрезентативная роль языка вещей как инстанции смыслозначений осуществления и фактора гармонизации существования феноменов действительности. Раскрывается содержание понятий гармония, логика и грамматика ареалов расселения для характеристики онтологического, теоретико-методологического и феноменологического аспектов принятия эффективных градостроительных планировочных решений.

Ключевые слова: язык вещей, язык-артикулятор, модальность, механизм экспликации, риторика, гармония, феномены действительности, расселение, системные градостроительные категории.

Abstract

On the basis of ontical and axiomatical notions in the creative and recursive settling conception the constructive and representative role of the language of things as an instance of accomplishment of meanings and significances, and a harmonizational factor of reality phenomena existence also was examined. The content of the concepts such as harmony, logic and grammar of settling areas for characterizing ontological, theoretical and methodological, phenomenological aspects of reaching effective town planning decisions is discovered.

Key words: language of things, language-articulator, modality, mechanism of explication, rhetoric, harmony, phenomenon of reality, settling, system town planning category.